

DIALECTVERLIES IN VLAAMS-BRABANT: ENKELE RECENTE GEGEVENS

Natascha Derese & Rik Vosters*

\$% &' () * + *' ,

Het is ironisch: een stuk over dialectverlies opdragen aan een onderzoeker die nagenoeg zijn hele carrière heeft gewijd aan de studie van dialecten binnen het Vlaamse taallandschap. Maar dialectverlies is een onmiskenbare realiteit geworden, die overal in het Nederlandse taalgebied is opgedoken. Omdat inzicht krijgen in de overgang van een diaglossisch naar een dialectverliesrepertoire (Auer 2011, 2005) echter ook in niet-geringe mate bijdraagt tot onze kennis van het Vlaamse taallandschap in het algemeen, en omdat de ontvanger van dit huldealbum zelf ook diverse bijzonder waardevolle bijdragen heeft geleverd aan de studie van dialectverlies in Vlaanderen, presenteren we in deze korte bijdrage enkele recente resultaten van het masterscriptieonderzoek van de eerste auteur (master Taal- en Letterkunde, Vrije Universiteit Brussel, 2015-2016), onder het promotorschap van de tweede auteur.

Dit stuk bespreekt kort enkele eerdere onderzoeken die tot voorbeeld dienden voor het huidige onderzoek, en staat even stil bij de motivatie voor onze keuze om ons op Vlaams-Brabant te concentreren (sectie 2). Vervolgens bespreken we kort de gebruikte methode (sectie 3), en overlopen we de voornaamste resultaten wat dialectbeheersing en -gebruik betreft, evenals de rol die onafhankelijke variabelen zoals leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en spreesituatie spelen (sectie 4). We sluiten af met enkele bondige conclusies en bedenkingen.

* Vrije Universiteit Brussel.

"% . */()012)3(*)45*' 56(//' +)3)'

Ondanks het feit dat dialectverlies één van de ingrijpendste veranderingen in het sociolinguïstische landschap van de voorbije eeuw is geweest, is het aantal overzichtsstudies dat gewijd is aan (functioneel) dialectverlies in Vlaanderen al bij al relatief beperkt – al is er geen gebrek aan onderzoek naar het gebruik van de voornaamste plaatsvervanger van dat dialect, i.e. tussentaal. We concentreren ons op drie overzichtsstudies voor alle Vlaamse provincies, die expliciet als model hebben gediend voor onze eigen opzet, en gaan niet verder in op onderzoeken zoals Vandekerckhove (2000) of Willemyns et al. (2010), die ingaan op het dialect van een specifieke regio of plaats (respectievelijk het West-Vlaamse Deerlijk en het Limburgse Bree). Een excellent overzicht van diverse studies rond dialectverlies per provincie is Vandekerckhove (2009).

Een vroeg belangrijk werk is de studie van Willemyns (1979), die aan de hand van een bevraging naar zelfgerapporteerde dialectkennis en zelfgerapporteerd dialectgebruik bij een groep van 723 universiteitsstudenten uit diverse faculteiten van alle toenmalige universiteiten (VUB, RUG, KUL, UIA, evenals het RUCA en de UF Sint Aloysius). Hij legde de studenten een bevraging voor waarbij ze in diverse situaties moesten kiezen voor de door hen gebruikte variëteit, waarbij er een keuze werd aangeboden tussen dialect, Algemeen Nederlands of cultuurtaal, en een tussenvariëteit die werd omschreven als regionaal gekleurd Nederlands. De resultaten toonden aan dat er opmerkelijke regionale verschillen bestonden wat dialectbeheersing betreft, waarbij 98% van de West-Vlaamse studenten aangaf het dialect nog te beheersen, tegenover 86% van de Oost-Vlaamse studenten, 91% van de Antwerpse studenten, 72% van de Brabantse studenten, en 84% van de Limburgse studenten. De lage beheersing van het dialect in Brabant valt op, en Willemyns (1979: 147) merkt overigens ook op dat dit percentage nog lager ligt voor studenten uit het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde, waar slechts 70% aangeeft het lokale dialect te beheersen.

Dit onderzoek werd met een vergelijkbare vraagstelling herhaald binnen het kader van een bredere studie naar lexicaal (en dus structureel, eerder dan functioneel) dialectverlies door Van Keymeulen (1993). Op basis van een bevraging onder 517 studenten middelbaar en hoger onderwijs (universiteit en hogeschool) kwam hij tot de vaststelling dat de dialectcompetentie in de verstreken 14 jaren ernstig was afgenomen: hij maakt melding van een zelfgerapporteerde dialectbeheersing bij 88% van de West-Vlaamse studenten, 50% voor Oost-Vlaanderen, 62% voor Antwerpen, 48% voor Vlaams-Brabant, en 40% voor Limburg.

In 2013, ten slotte, herhaalden Ghyselen & Van Keymeulen (2014) ditzelfde onderzoek nogmaals, met een sample van 543 studenten Taal- en Letterkunde aan

de universiteiten van Brussel (VUB), Gent, Antwerpen en Leuven. Twintig jaar na de vorige meting bleek de dialectkennis nog verder te zijn afgenomen, en geeft nog slechts 54% van alle West-Vlamingen aan het lokale dialect te kennen, tegenover 14% van de Oost-Vlamingen, 39% van de Antwerpenaren, 14% van de Vlaams-Brabanders, en 24% van de Limburgers. Wederom voert Vlaams-Brabant de trend tot dialectverlies aan, en deze cijfers suggereren dan ook aan dat het dialect voor Brabantse jongeren amper nog een rol speelt in hun eigen communicatieve repertoire. Wel moet uiteraard opgemerkt worden dat in al deze onderzoeken gewerkt wordt met zelfrapportage van dialectbeheersing, met als evidente zwakte dat de interpretatie van wat dialect (of één van de andere aangeboden variëteiten) precies inhoudt, kan verschillen en veranderen van regio tot regio, van periode tot periode, en van individu tot individu.

Naast de genoemde regionale verschillen merken Ghyselen & Van Keymeulen (2014: 123) op dat ook geslacht een significante rol speelt in het bepalen van dialectcompetentie. Slechts 25% van de vrouwelijke studenten geeft aan een dialect te kunnen spreken, tegenover 41% van de mannelijke studenten – al merken zij daarbij direct ook op dat verschillende opvattingen over dialect en sociaal wenselijke onderrapportage als nadelen van de gebruikte methode van zelfrapportage mogelijk aan de bron liggen van (een deel van) dit verschil. Wat het situationele gebruik van dialect betreft, merken Ghyselen & Van Keymeulen (2014: 125) op dat dialect voornamelijk nog gebruikt wordt in informele spreek situaties, uiteraard in huiselijke kring, maar ook met vrienden of medestudenten uit dezelfde streek. Verder valt ook op dat bijna de helft van de studenten die aangeven dialect te kennen, het eigenlijk nooit gebruiken – wat uiteraard aangeeft dat het eigenlijke dialectverlies nog verder gevorderd is dan enkel de zelfgerapporteerde beheersingscijfers laten uitschijnen. In informele contexten kan opgemerkt worden dat vooral de tussenvariëteit sterk staat, in de bevraging van Ghyselen & Van Keymeulen (2014) omschreven als ‘iets tussen dialect en standaardtaal in’, terwijl het merendeel van de studenten wel aangeeft de voorkeur te geven aan Standaardnederlands voor formelere situaties, zoals spreken voor een publiek, interactie met een leerkracht in een klascontext, of een gesprek met een onbekende aan de telefoon. Of dit een getrouwe weergave is van het eigenlijke taalgedrag van deze studenten in de contexten in kwestie laten we in het midden, maar kan gezien de overweldigende evidentie dat tussentaal in allerlei ook formelere domeinen furore maakt, zeker betwijfeld worden – zie bijv. de bijdragen in Absilis et al. (2012) en het overzicht in Grondelaers & Van Hout (2011).

Uit de voorgaande onderzoeken is steeds gebleken dat Vlaams-Brabant een koploperspositie inneemt als het op functioneel dialectverlies aankomt, en kan worden geconcludeerd dat het proces zich nagenoeg helemaal heeft voltrokken onder de

jongste generatie. Precies om deze reden willen we echter dieper ingaan op deze regio: door stil te staan bij de dynamieken die in Brabant tot een dergelijk verregaand dialectverlies hebben geleid, hopen we een bijdrage te kunnen leveren tot de studie van dialectverlies als breder maatschappelijk verschijnsel, maar hopen we ook inzicht te kunnen krijgen in hoe het proces zich in deze voortrekkersprovincie heeft afgespeeld. Er is specifiek voor Brabant weinig verder onderzoek om op terug te vallen. Een eerste waardevolle studie is Meeus (1974), die nog een hoge mate van dialectvitaliteit vaststelde bij sprekers in de rand rond Brussel, terwijl Geerts et al. (1985) voor de stad Leuven vanuit de observatie van bijzonder scherpe generatonele verschillen stellen dat het Leuvense dialect binnen twee generaties uitgestorven zal zijn. Terwijl echter de Brabantse dialecten in snel tempo verdwijnen, moeten we opmerken dat het Brabantse regiolect wel sterk staat: ‘on the one hand the Brabantine dialects are dying, but on the other the Brabantine regiolect is more vital than ever’ (Vandekerckhove 2009: 82).

In tegenstelling tot de hierboven besproken overzichtsstudies willen wij ons in deze bijdrage echter niet beperken tot (universiteits)studenten, en zullen we trachten een breder sample van de Vlaams-Brabantse bevolking bij dit onderzoek te betrekken, zoals in sectie 3 hieronder zal worden uiteengezet.

9% : ; <) 1=54/ > ; () 5) ' 5 >) 1?@+)

Dit onderzoek werd opgezet om na te gaan in welke mate Brabanders anno 2015 nog het lokale dialect beheersen, en in welke situaties ze het nog gebruiken. Verder willen we nagaan welke factoren, zoals leeftijd, geslacht en opleidingsniveau, een rol spelen in het bepalen van dialectkennis en -gebruik, met bijzondere aandacht voor generationele verschillen als indicatie voor dialectverlies in schijnbare tijd, en voor intergenerationele overdracht als belangrijke factor in het bepalen van de vitaliteit van een taal of dialect (cf. Fishman 1991). Bovendien was er in het scriptieonderzoek van de eerste auteur ook aandacht voor de redenen achter dialectverlies en de keuze om het dialect niet meer door te geven aan een jongere generatie, maar de kwalitatieve analyse van deze uit aanvullende interviews verkregen gegevens zal in deze bijdrage niet verder aan bod komen.

Om deze onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden werd gekozen voor een bevraging in de lijn van Willemys (1979) en de besproken vervolgonderzoeken, voor maximale onderlinge vergelijkbaarheid van de resultaten, en aangevuld met enkele bijkomende vragen. In tegenstelling tot deze voorgaande onderzoeken werd echter niet gekozen voor een wat nauwere focus op universiteitsstudenten, en opteerden we voor een face-to-face bevraging van 150 respondenten verspreid over 27 plaatsen doorheen de provincie, met een min of meer gebalanceerde verdeling

over geslacht (67 mannen, 83 vrouwen), leeftijd (47 jongeren tussen 15 en 20 jaar oud, 61 mensen van een middenleeftijd tussen 30 en 45 jaar oud, en 42 zestigplussers). Verder werd ook rekening gehouden met opleidingsniveau, al was een gelijke verdeling daar niet mogelijk (9 respondenten die enkel een lager onderwijs volgden, 72 respondenten met enkel middelbare studies, en 69 respondenten met hogere studies aan universiteit of hogeschool). Concreet werd geopteerd voor afnames op straat: we bezochten markten, stations, winkelcentra en andere publieke ruimtes waar we een groot publiek konden aanspreken. We bezochten hiervoor de stopplaatsen Aarschot, Asse, Diest, Dilbeek, Erps-Kwerps, Haacht, Halle, Herne, Kampenhout, Kessel-Lo, Kortenaeken, Landen, Lennik, Leuven, Liedekerke, Londerzeel, Nossegem, Overijse, Scherpenheuvel, Sint-Joris-Weert, Ternat, Tielt-Winge, Tienen, Vilvoorde, Wolvertem en Zemst, verdeeld over het arrondissement Halle-Vilvoorde (92 respondenten) en het arrondissement Leuven (58 respondenten).

Deze persoonlijke aanpak bleek wenselijk en zelfs noodzakelijk na een eerste experiment met een online enquête die enkel via sociale media werd verspreid, en die als een schoolvoorbeeld van zelfselectie kan gelden: deze digitale vragenlijst werd in een mum van tijd ingevuld door meer dan 200 respondenten, maar toonde al snel aan dat maar liefst 90% van deze respondenten aangaf het lokale dialect nog te beheersen. Aangezien dit ongeveer het omgekeerde is van wat men redelijkerwijze op basis van eerder onderzoek zou kunnen verwachten, werden de data van deze bevraging aan de kant geschoven als onbetrouwbaar, omdat mensen die zelf geen dialect meer spraken het onderwerp van de enquête waarschijnlijk onvolgende interessant vonden om ze in te vullen.

B% C) 4D(1/1) ' 5) ' 5E) 4; 3) F*' ,

Eerst staan we stil bij de gerapporteerde kennis van het dialect, om daarna over te gaan tot het gebruik van deze variëteit in diverse contexten en domeinen, om tot slot ook even na te gaan welke variëteiten in diezelfde contexten worden gebruikt door sprekers die het dialect niet meer beheersen.

4.1. *Dialectkennis*

Om te beginnen is de algemene dialectkennis in ons sample hoger dan in de eerdere onderzoeken onder (universiteits)studenten, wat uiteraard geen verbazing hoeft te wekken: exact de helft van al onze respondenten geeft aan dialect te kennen, terwijl de andere helft aangeeft geen dialect te beheersen. Wanneer we het sample opsplit-

sen naar leeftijd, blijkt er een duidelijke trend uit naar voren te komen: terwijl slechts 13% van de jongeren (15-20) nog aangeeft dialect te kunnen spreken, is dit nog 51% voor de middengeneratie (30-45), en maar liefst 90% voor de oudere generatie (60+). De trend die we in ‘apparent time’ vaststellen, strookt dus grotendeels met het eerdere onderzoek in ‘real time’: als we de oudste generatie naast het sample uit Willemyns (1979) plaatsen, stellen we vast dat 90% dialectbehoud bij de ouderen nu de 72% bij Brabantse studenten destijds nog overstijgt, en als we de middengroep naast hun evenknieën uit Van Keymeulen (1993) plaatsen, komen de cijfers nagenoeg helemaal overeen (51% t.o.v. 48%).

Naast leeftijd blijkt ook het opleidingsniveau een zeer goede voorspeller van dialectkennis te zijn. Van de negen respondenten die enkel lagere studies hadden gevolgd, gaven er zeven (78%) aan het dialect nog te beheersen, tegenover 61% van de respondenten met enkel middelbare studies, en tegenover slechts 35% van de respondenten met een hogeschool- of universiteitsdiploma. Uiteraard zijn leeftijd en opleidingsniveau ook onderling met elkaar verbonden, maar zelfs als we enkel naar bijvoorbeeld de oudste groep respondenten kijken, zijn de verschillen opmerkelijk: terwijl alle zes de oudere respondenten met enkel een lagereschoolopleiding nog dialect spreken, geldt dat voor 96% van de groep met een middelbare opleiding, en voor slechts 77% van de groep met een hogere opleiding. Ook bij de leeftijdsgroep 30-45 geldt eenzelfde trend, al zij het met uiteraard meer dialectverlies over de gehele lijn: nog 68% van de respondenten met een middelbaar diploma spreekt het dialect, tegenover slechts 38% bij de hogeropgeleiden. Al deze cijfers wijzen dus in dezelfde richting, en we kunnen dan ook concluderen dat opleidingsniveau een belangrijke factor is in dialectbehoud: hoe lager het opleidingsniveau, hoe minder dialectverlies er optreedt. Vanzelfsprekend zal dit relatief weinig met de opleiding *an sich* te maken hebben, maar moet deze variabele gezien worden als een proxy voor andere factoren, zoals mogelijk een grotere gehechtheid aan het lokale leven, minder contact met sprekers van buiten de eigen streek, en minder exogamie buiten de eigen lokale gemeenschap.

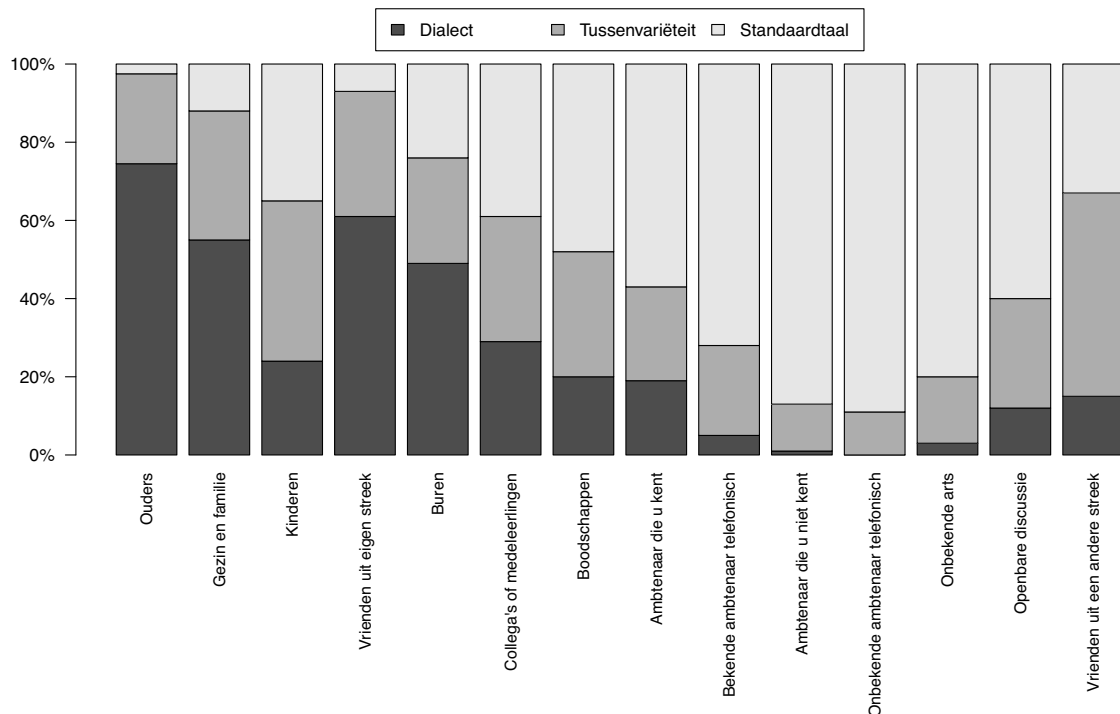
Een derde factor die vaak van belang is in onderzoek naar dialectverlies is geslacht. Ghyselen & Van Keymeulen (2014) rapporteren bijvoorbeeld dat slechts 25% van hun vrouwelijke studenten kennis van het dialect melden, tegenover 41% van de mannelijke studenten. In ons sample blijkt er echter geen sprake te zijn van een dergelijk noemenswaardig verschil: 51% van alle mannen beheerst het dialect, tegenover 49% van alle vrouwen.

Tot slot gingen we ook het verband na tussen dialectkennis en het arrondissement binnen de provincie Vlaams-Brabant. Willemyns (1979) had immers vastgesteld dat het dialectverlies verder gevorderd was in het arrondissement (Brussel-)Halle-Vilvoorde dan in het arrondissement Leuven, wat gezien de sterkere

aanwezigheid van het Frans en van andere talen in en rond Brussel uiteraard niet hoeft te verbazen. In ons onderzoek kwam hetzelfde verschil opnieuw naar voren: 45% dialectbehoud in Halle-Vilvoorde, tegenover 59% in Leuven.

4.2. Variëteitenkeuze door dialectsprekers

Naast zelfgerapporteerde dialectkennis gingen we ook het gebruik van het dialect in diverse contexten na. In eerste instantie concentreren we ons daarvoor enkel op de respondenten die aangaven het dialect te beheersen (n=75). Hun keuze voor dialect dan wel voor een tussenvariëteit of voor standaardtaal wordt samengevat in grafiek 1. Hierin wordt bevestigd dat het dialect vooral nog sterk staat in informele

Figuur 1: Variëteitenkeuze door dialectsprekers

contexten, met name binnen het gezin en de familie, evenals met vrienden uit de eigen streek. Het generationele verschil komt tot uiting in het hoge gebruik van dialect in gesprekken met ouders: in deze context kiest maar liefst drie op vier ondervraagden voor dialect. Als we de gegevens voor deze situatie opsplitsen per leeftijdsgroep, zien we dat er vooral een grote breuk is tussen het taalgedrag van de jongste groep aan de ene kant, en de midden- en oudere groep aan de andere kant: slechts 17% van de jongeren geeft aan dialect te gebruiken in de communicatie met de ouders, tegenover 74% en 84% van de middengroep en de oudere groep respec-

tievelijk. Voor de meeste dialectsprekende jongeren is tussentaal de variëteit bij uitstek voor communicatie met de ouders.

Als we vervolgens inzoomen op de variëteitenkeuze in de communicatie met kinderen, blijkt dat ook hier opmerkelijk weinig voor dialect wordt gekozen: terwijl 55% van de respondenten in familiale kring wel dialect gebruikt, blijft dit specifiek met kinderen beperkt tot slechts 24%. Het mag dan ook niet verbazen dat van de zes jongere respondenten die zich nog dialectcompetent noemen, er slechts drie zijn die het af en toe ook nog gebruiken: de overige drie geven aan het in geen enkele van de voorgelegde situaties nog te gebruiken, wat uiteraard vragen opwerpt over hun zelfingeschatte dialectkennis. Van de dialectcompetente jongeren is er overigens maar één die het dialect in een meerderheid van alle aangeboden situaties gebruikt. Net als bij Ghyselen & Van Keymeulen (2014: 124) blijkt er dus sprake te zijn van een zekere kloof tussen gerapporteerde dialectbeheersing enerzijds, en gerapporteerd dialectgebruik anderzijds.

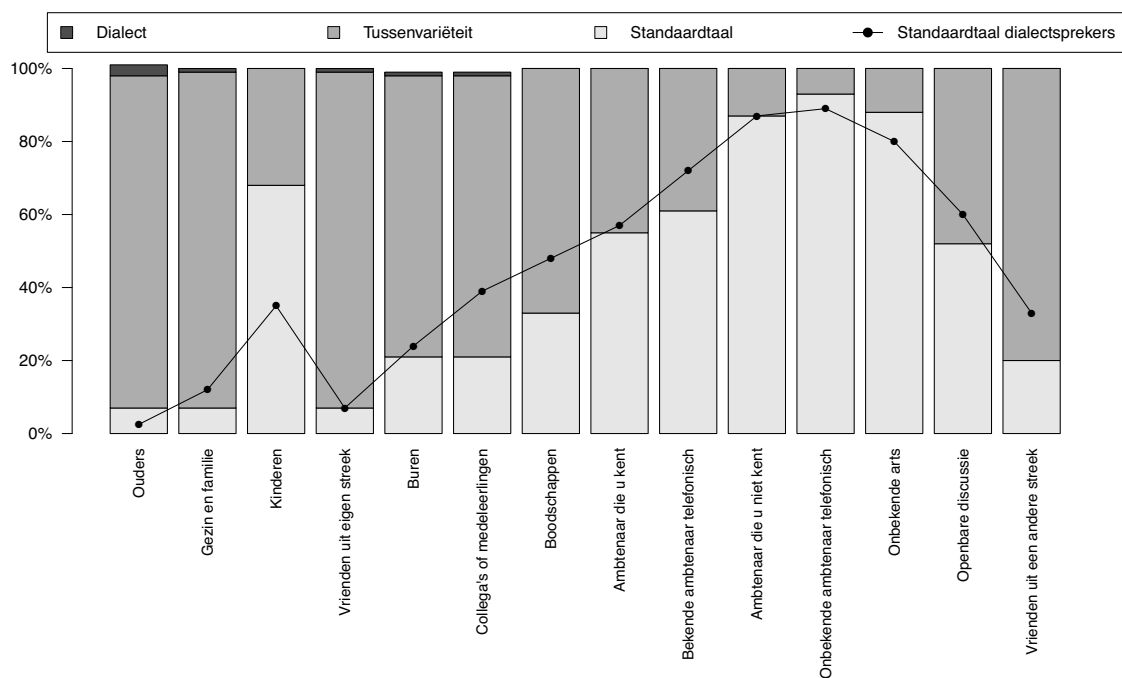
Verder vroegen we deze groep dialectsprekers ook welke variëteit zij zouden verkiezen voor de opvoeding van kinderen – er werd niet specifiek gevraagd naar hun (eventuele) kinderen, maar naar de meest wenselijke variëteit(en) voor de opvoeding van kinderen in het algemeen. Hieruit bleek dat er een grote discrepantie bestaat tussen de opgegeven voorkeur en de werkelijke gesproken variëteit. Bij de jongeren geeft de grootste groep aan de voorkeur te geven aan tussentaal (50%), al staat ook standaardtaal sterk (33%), en kiest toch nog 17% voor dialect. Als we dat vergelijken met de oudste groep, valt op dat een overweldigende meerderheid kiest voor Standaardnederlands (68%), tegenover slechts 5% voor tussentaal en 13% voor (enkel) dialect. Bij de middengroep is dialect het minst populair: slechts 6% heeft de voorkeur aan (enkel) dialect, tegenover 32% voor standaardtaal en 29% voor tussentaal. Wanneer we deze cijfers vergelijken met de effectief gesproken variëteit met kinderen, vallen enkele markante verschillen op. Bij de jongeren is er niemand die effectief ook soms dialect gebruikt in de omgang met kinderen, ondanks dat 17% dit als wenselijk beschouwt; er wordt overweldigend gekozen voor standaardtaal (67%). Bij de oudste groep ligt dat net helemaal omgekeerd: terwijl daar AN met voor-sprong de voorkeur wegdroeg, wordt er in de werkelijkheid meer tussentaal (39%) en dialect (39%) gesproken dan standaardtaal (26%). Bij de middengroep valt dan weer net op dat er nog amper voor dialect wordt gekozen (10%), en staat tussentaal met stip op nummer één (52%). Deze cijfers tonen aan dat de grote switch van dialect naar tussentaal als socialisatievariëteit gebeurd is bij de generatie van nu dertigers en veertigers: hoewel zij van thuis uit nog overweldigend het dialect hebben meegekregen, hebben zij het nog amper aan hun eigen kinderen doorgegeven.

Ghyselen & Van Keymeulen (2014) rapporteren een relatief hoog aantal respondenten die aangeven het dialect nog wel te beheersen, maar het in feite niet

meer te gebruiken in de bevroegde situaties (46%). Dat fenomeen duikt ook op in onze gegevens, al zij het in veel beperktere mate: slechts 7 respondenten, oftewel 9% van het dialectsprekende sample. (Omgekeerd hebben we wel twee respondenten die aangeven géén dialect meer te beheersen, maar die vervolgens wel rapporteren in sommige situaties dialect te gebruiken). Wel zijn deze zogenaamd dialectcompetente maar geen dialectsprekende personen voornamelijk jongeren, wat de erg afwijkende aantallen tussen ons onderzoek en dat van Ghyselen & Van Keymeulen (2014) kan verklaren: zoals gezegd gebruiken slechts drie van onze zes dialectcompetente jongeren ook af en toe effectief dialect.

4.3. Variëteitenkeuze door niet-dialectsprekers

Tot slot willen we kort stilstaan bij de groep respondenten ($n=75$) die aangeven geen dialect meer te beheersen, en vragen we ons af welke variëteiten er in de plaats komen van het dialect in de situaties waar we bij dialectsprekers net het lokale dialect zouden verwachten. Deze gegevens worden weergegeven in grafiek 2, en hieruit komt duidelijk naar voren dat de tussenvariëteit zich als vervanger van het dialect opwerpt in alle informele situaties. Enkel in gesprekken met ambtenaren, met een onbekende arts, of in een openbare discussie heeft de standaardtaal de overhand in het zelfgerapporteerde taalgebruik, al komt dat standaardtaalgebruik wel in grote lijnen overeen met het standaardtaalgebruik van de dialectcompetente groep (zie zwarte lijn als referentie).

Figuur 2: Variëteitenkeuze door niet-dialectsprekers

Waar er echter een grote discrepantie zit tussen het gerapporteerde standaardtaalgebruik van de dialectcompetente groep versus de niet-dialectsprekende groep, is bij het taalgebruik met kinderen: bijna dubbel zoveel niet-dialectsprekers (68%) als dialectsprekers (35%) geven aan AN te gebruiken wanneer ze met kinderen spreken. Deze keuze voor standaardtaal met kinderen blijkt erg stabiel te zijn over de drie leeftijdsgroepen van de niet-dialectsprekers: twee-derde tot drie-vierde van de respondenten geeft aan het Standaardnederlands te bezigen, terwijl de overigen kiezen voor tussentaal. De variëteit die het meest *wenselijk* wordt geacht voor interactie met kinderen verschilt vreemd genoeg wel per leeftijdsgroep: bij de oudere respondenten staat het AN sterker als voorkeursvariëteit dan in de praktijk (100% bij de zestigplussers en 60% bij de middengroep), terwijl bij de jongeren een grote groep een duidelijke voorkeur uitspreekt voor tussentaal (39%). Tot slot kan ook nog opgemerkt worden dat 10% van de jongeren en 7% van de 30- tot 45-jarigen het dialect minstens als één van de variëteiten zouden willen doorgeven aan hun kinderen, ook al beheersen ze het vaak zelf niet meer.

#% H)4(D*1

Voor dit onderzoek werden in totaal 150 mensen uit meer dan 25 Vlaams-Brabantse steden en gemeenten bevestigd naar hun dialectkennis en -gebruik in diverse situaties. Het doel was om te weten te komen hoeveel mensen zichzelf nog als dialectcompetent beschouwden, en uit te zoeken in welke situaties dan nog dialect wordt gesproken. Van de 150 respondenten gaf exact de helft aan nog een dialect te kennen, maar wanneer die groep dialectsprekers werd onderverdeeld volgens leeftijd werd al gauw duidelijk dat de dialectkennis snel afnam per leeftijdsgroep. Leeftijd bleek dus een erg bepalende factor te zijn die dialectkennis bepaalt. Daarnaast tonen de cijfers aan dat ook de gedane studies een belangrijke rol spelen: wie enkel de lagere of middelbare school afmaakte, spreekt vaker nog dialect dan wie hogere studies volgde.

Wanneer de groep werd onderverdeeld in dialectsprekers en niet-dialectsprekers, kon het taalgebruik in verschillende situaties beter geanalyseerd worden. Zo werd al snel duidelijk dat dialect voornamelijk nog gebruikt wordt in huiselijke en familiale kring, en met de vrienden uit de eigen streek. Ook hier waren er duidelijke verschillen wat de leeftijdsgroepen betreft: zo spreekt de jongste groep vooral nog dialect met vrienden uit de eigen streek, terwijl het in familieverband nog amper wordt gebruikt, en nog minder buiten deze contexten. Dit maakt duidelijk dat het dialect ook in de laatste domeinen aan functieverlies lijdt: de kans dat een nieuwe generatie thuis nog dialect zal spreken, lijkt ons dan ook bijzonder klein. Bij de twee oudste leeftijdscategorieën ligt de nadruk dan weer op gesprekken met

de ouders, in familiaal verband, en met iedereen in de nabijheid van de respondent.

De cijfers voor niet-dialectsprekers toonden dan weer aan dat deze groep door de bank genomen niet vaker dan de dialectcompetente groep gebruik maakt van standaardtaal. Daar waar bij de dialectcompetente groep het aandeel niet-standaardtaalsprekers bestond uit dialectsprekers en tussentaalsprekers, wordt in de niet-dialectcompetente groep dit aandeel volledig ingevuld door tussentaalsprekers. De sterke positie van tussentaal als *lingua franca* voor informele contexten lijkt hier dus duidelijk te worden bevestigd. We kunnen dan ook concluderen dat tussentaal in de meeste gevallen de rol van dialect heeft overgenomen.

C) 1) 3) ' 1*) 4

- Absilis, K., J. Jaspers & S. Van Hoof (red.) (2012). *De manke usurpator. Over Verkavelingsvlaams*. Gent: Academia Press.
- Auer, P. (2011). Dialect vs. standard: a typology of scenarios in Europe. In: B. Kortmann & J. Van der Auwera (red.), *The languages and linguistics of Europe: A comprehensive guide*. Berlin / New York: Mouton de Gruyter, 485-500.
- Auer, P. (2005). Europe's sociolinguistic unity, or: A typology of European dialect/standard constellations. In: N. Delbecque, J. Van der Auwera & D. Geeraerts (red.), *Perspectives on variation*. Berlin / New York: Mouton de Gruyter, 7-42.
- Fishman, J.A. (1991). *Reversing language shift. Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Geerts, G., G. Hellemans & K. Jaspaert (1985). Standaardnederlands en dialect in Leuven. *Leuvense Bijdragen* 74, 145-183.
- Ghyselen, A.-S. & J. Van Keymeulen (2014). Dialectcompetentie en functionaliteit van het dialect in Vlaanderen anno 2013. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 130, 117-139.
- Grondelaers, S. & R. van Hout (2011). The standard language situation in the Low Countries. Top-down and bottom-up variations on a diagglossic theme. *Journal of Germanic Linguistics* 23, 199-243.
- Meeus, B. (1974). Onderzoek naar de toestand van het ABN en het dialect in België. *De gids op maatschappelijk gebied* 65, 391-413.
- Van Keymeulen, J. (1993). Een verkennend taalgeografisch onderzoek naar dialectverlies in Nederlandstalig België. *Taal en Tongval* 6, 75-101.
- Vandekerckhove, R. (2009). Dialect loss and dialect vitality in Flanders. *International Journal of the Sociology of Language* 196/197, 73-97.
- Vandekerckhove, R. (2000). *Structurele en sociale aspecten van dialectverandering. De dynamiek van het Deerlijkse dialect*. Gent: KANTL.

- Willemyns, R. (1979). Bedenkingen bij het taalgedrag van Vlaamse universiteitsstudenten uit Brussel-Halle-Vilvoorde. *Taal en sociale integratie* 2, 141-159.
- Willemyns, R., W. Vandenbussche & M. Drees (2010). Dialectgebruik en periferie. In: J. De Caluwe & J. Van Keymeulen (red.), *Voor Magda: artikelen voor Magda Devos bij haar afscheid van de Universiteit Gent*. Gent: Academia Press, 801-816.